

Nr 825

Av herrar Dahlgren och Mattsson, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 107, angående vidgad vuxenutbildning.

(Lika lydande med motion nr 685 i Första kammaren)

I proposition nr 107 framlägges vissa förslag angående vidgad vuxenutbildning på gymnasiestadiet. Sålunda föreslås en utbyggnad av vuxenläroverket i Norrköping med tekniska och merkantila gymnasielinjer och att ett på liknande sätt organiserat vuxenläroverk skall inrättas i Härnösand. Vidare framlägges förslag rörande särskilda grunder för studiehjälp åt vuxenstudierande.

En omfattande utbyggnad av gymnasieundervisningen för ungdom har ägt rum under efterkrigstiden, men enligt vår mening kommer den utbyggnaden ej att medföra ett mindre behov av vuxenundervisning. Bl. a. har utbyggnaden inte varit jämnt fördelad geografiskt sett. Av enbart den anledningen får man räkna med att det i nuläget finns ett mycket betydande antal vuxna, vilkas begåvning och intresseinriktning är sådan att en gymnasieutbildning skulle te sig naturlig men som ännu ej fått möjlighet till sådan utbildning. Härtill kommer att inte ens det i dessa avseenden mest ändamålsenliga skolsystem kan eliminera behovet av vuxenutbildning. Tvärtom får man förutsätta att den fria orientering och valfrihet i fråga om studielinjer och studieinriktning, som skall gälla i grundskolan, förutsätter god tillgång till vuxenutbildningsmöjligheter om det avsedda syftet skall uppnås. Inte endast för elever som inom den obligatoriska skolan »valt fel» är behovet av dylika utbildningsmöjligheter uppenbart utan också för s. k. senmogna och sådana som efter en längre eller kortare tids verksamhet i förvärvslivet kommit till insikt om sina möjligheter och intressen i fråga om gymnasiestudier. Då det får förutsättas att de som vid vuxen ålder bestämmer sig för fortsatta studier besitter en ambition som är högre än den genomsnittliga, kan det även förutsättas att det också ur ekonomisk synpunkt är lönande för samhället att satsa på vuxenutbildning. Ytterligare ett skäl, som talar för bättre möjligheter till sådan utbildning, är att den samma i hög grad utnyttjats av studierande från folkgrupper, främst arbetar- och jordbruksbefolkningen, vilkas rekrytering till teoretiskt betonade studier varit relativt begränsad.

Från dessa utgångspunkter borde en mera allsidig belysning av vuxenutbildningens roll och ställning, omfattning och utbyggnad inom skol-

systemet ha kommit till stånd. Man saknar med andra ord ett samlat grepp på frågan, både i studiesociala utredningens betänkande och i propositionen. Med hänsyn till att beslut rörande den obligatoriska skolan fattas av årets riksdag och till vikten av att vuxenutbildningen blir en integrerad del av skolsystemet måste detta beklagas. Å andra sidan är det uppenbart att frågan om vuxenutbildningen ej kan isoleras från frågan om gymnasieutbildning för ungdom och ej heller från frågan om utformningen av de fackskolor som föreslagits av skolberedningen. I avvaktan på främst resultatet av gymnasieutredningens arbete får därför de nu föreslagna åtgärderna godtagas som temporära led i vuxenutbildningens utbyggnad. Det bör emellertid uppdragas åt gymnasieutredningen att ingående behandla vuxenutbildningen. Denna bör därvid inte ses endast som en mer eller mindre sidoordnad komplettering till utbildningsmöjligheterna med omedelbar anknytning till grundskolan utan som en reguljär utbildningsform inom det anknyttande skolsystemet.

Av studiesociala utredningens betänkande framgår att vuxenutbildningsanstalterna främst rekryterar sina elever från det närmast omgivande geografiska området. Avståndet till studieorten spelar således en stor roll, vilket är förklarligt med hänsyn till att flertalet elever är förvärvsarbetande och ofta har familj. Man får heller inte bortse från att avståndet till studieorten är en kostnadsfaktor. Enligt vår mening måste därför en fortsatt utbyggnad av vuxenutbildningen bl. a. ha till syfte att göra densamma så geografiskt vittförgrenad som möjligt. Utformningen av denna utbildning kan nämligen inte anses vara tillfredsställande förrän möjligheterna att utnyttja den blivit någorlunda likvärdiga i olika geografiska områden. Det bör även uppmärksammas att den numera betydande andel av resp. årskullar, som övergår till ungdomsgymnasier, geografiskt är ojämnt fördelad. Behovet av vuxenutbildningsmöjligheter på gymnasiestadiet får därför förväntas bli särskilt betydande inom vissa områden. Inrättandet av ett vuxenläroverk i Härnösand innebär ur dessa synpunkter en betydelsefull förbättring. Genom tillskapande av flera sådana utbildningsanstalter skulle en ytterligare förbättring ske. Det får dock ifrågasättas om en tillfredsställande geografisk fördelning kan uppnås enbart på sådant sätt. Det bör övervägas att inom ramen för vanliga gymnasier inrätta särskilda linjer eller avdelningar med utbildningsmöjligheter för vuxna som svarar mot vad kvälls- och vuxengymnasierna nu erbjuder. Härigenom skulle en tillfredsställande geografisk fördelning uppnås. Vuxenutbildningens fortsatta utbyggnad är enligt vår mening så angelägen att riksdagen hos Kungl. Maj:t bör anhålla att gymnasieutredningen ges särskilt uppdrag att behandla här berörda spörsmål.

I propositionen föreslås vissa förbättringar av det ekonomiska stödet till vuxenstuderande. Då studeranden vid vuxenläroverket i detta avseende haft en sämre ställning än studeranden vid jämförbara undervisningsanstalter, måste detta hälsas med tillfredsställelse. Vi kan, med nedan nämnda

undantag, godtaga vad som föreslagits men förutsätter givetvis att dessa spörsmål beaktas vid övervägandena rörande den fortsatta utbyggnaden av vuxenutbildningen och angående det allmänna studiestödet. Emellertid måste redan nu en komplettering vidtagas i syfte att motverka den hämmande inverkan som avstånd och avståndskostnader otvivelaktigt medför. Dessa gör sig främst gällande i samband med de perioder med muntlig undervisning vid läroverken, som ingår i dessas verksamhet. Antalet sådana muntliga kurser förutsättes bli 7—8 på gymnasiestadiet. Härtill kommer i vissa fall att två muntliga kurser om vardera 5 veckor ingår i den förberedande kursen. Vid dessa kurser måste de studerande vistas på studieorten och måste följaktligen, om de inte är bosatta på studieorten eller i dess omedelbara närhet, inackordera sig därstädes. Självfallet medför redan detta en kostnad. Härtill kommer emellertid resekostnaderna, som i vissa fall kan komma att uppgå till sammanlagt 1 000 kronor, i enstaka fall måhända ännu mera. Berörda studerande erhåller ingen särskild kompensation härför vare sig genom studiestödet eller genom resenedsättning. Då det är angeläget att avståndshindren så långt möjligt avlägsnas, föreslår vi att eleverna vid vuxenläroverken skall erhålla ersättning för resekostnader i samband med resa till och från berörda muntliga kurser. Ersättningen bör utgå när kostnaden per kurs överstiger 15 kronor, dock ej med belopp understigande 10 kronor. Kostnaderna torde böra bestridas ur anslaget Studiebidrag och stipendier. Någon uppräknig av anslaget synes dock inte vara behövlig.

Med hänvisning till ovan anförda hemställas,

att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 107 måtte

I. medge att kostnad för resa från och till hemorten vid muntlig kurs vid läroverk för vuxna må ersättas till den del den överskrider 15 kronor per kurs, dock att lägre belopp än 10 kronor per kurs ej må utbetalas,

II. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att gymnasieutredningen måtte erhålla uppdrag att i sitt arbete behandla frågan om vuxenutbildningen som en integrerad del i den allmänna gymnasieorganisationen samt att därvid särskilt beakta angelägenheten av geografiskt väl fördelade utbildningsmöjligheter för vuxna,

III. beakta vad i motionen i övrigt anförts.

Stockholm den 10 april 1962

Anders Dahlgren

Lennart Mattsson